

УДК 355.58:550.34(497.11 Лесковац)
371.3(=163.3)(497.11 Лесковац)“1963/1964”

doi 10.46793/LZ-LIV2.187S

ОРИГИНАЛАН НАУЧНИ РАД

Примљен: 19. 07. 2024.

Прихваћен: 10. 09. 2024.

Проф. др Александар Симоновски*

Научни саветник/редовни професор

Институт за националну историју, Скопље

ОСНОВНА ШКОЛА НА МАКЕДОНСКОМ НАСТАВНОМ ЈЕЗИКУ ЗА ЕВАКУИСАНУ ДЕЦУ ИЗ СКОПЉА У ЛЕСКОВЦУ (1963–1964)

Апстракт: После земљотреса у Скопљу 1963. године, у Србији је збринато више група ученика скопских основних школа. С тим у вези приказујемо историју Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу. Фокусирали смо се само на поједине битне моменте развојка истоимене Школе: оснивање, локацију, руководећи кадар, бројно стање ученика, њихово школовање и расформирање.

Кључне речи: Скопље, земљотрес, Лесковац, основна школа, македонски наставни језик

*

У снажном земљотресу који је 26. јула 1963. године погодио Скопље погинуло је 1.070 људи, повређено је 3.383 људи, а уништено је близу 80% стамбене површине. Југословенска федерација и многе стране земље учествовале су у обнови града, због чега је Скопље проглашено „градом солидарности“. Међународна помоћ је имала велики удео у превазилажењу последица земљотреса.¹

Упоредо са спасавањем и здравственом заштитом преживелих, као и рашчишћавањем рушевина, као приоритетним задацима у санацији последица, одвијао се и процес збрињавања грађана који су остали без својих домова.² За разлику од активног становништва, које је остало у граду, неактивно становништво (деца школског узраста, мајке са малом

*aleksandar_simonovski@ymail.com

¹ Катерина Мирчевска, Љубица Јанчева, „Скопје 1963: една манифестација на концептот на меѓународната солидарност“, *Историја*, год. LVIII, бр. 2, Скопје, 2023, 247; Виолета Ачкоска, *Македонија во југословенската федерација 29.11.1943 – 8.9.1991 (хронологија)*, Скопје, 2001, 105.

² *Македонскиот феникс: документи за обновата и изградбата на Скопје по земјотресот од 1963 година*, (Зборник на документи. Избор, редакција и коментар проф. д-р Катерина Мирчевска и проф. д-р Љубица Јанчева), Скопје, 2018, 10.

децом, стари, болесни и немоћни) је привремено евакуисано.³ Организована евакуација се одвијала од 26. јула до 9. августа 1963. и евидентирала је укупно око 105.000 евакуисаних грађана, од којих је 63.200 евакуисано у Македонију и 41.743 у друге југословенске републике.⁴ „Сматра се да се самоиницијативно, код својих рођака и пријатеља евакуисало још око 45.000 лица, или укупно 150.000 лица.“⁵ Пре земљотреса у Скопљу је било око 220.000 грађана, а непосредно после земљотреса остало их је око 70.000. Међутим, са повратком евакуисаних, овај број је рапидно растао из дана у дан.⁶

У оквиру евакуације, запажа се пажња усмерена на заштиту здравља деце школског узраста, услед опасности од појаве заразних болести и ради обезбеђивања услова за нормалан развитак васпитно-образовног процеса у околностима потпуно нарушене инфраструктуре у граду.⁷ На основу одлуке Републичког штаба за елементарне непогоде од 26. августа 1963. и у организацији Комисије за питања евакуације становништва, око 30.000 скопске деце је привремено евакуисано у градовима Македоније и осталим југословенским републикама. Тиме су обезбеђени неопходни услови за становање и школовање.⁸ Пошто је земљотрес тешко оштетио и велики број школских зграда⁹ у којима се настава могла изводити у новој школској 1963/1964., предузете су мере за оснивање школа на македонском наставном језику у оним местима у Југославији где су деца из Скопља евакуисана.¹⁰

Није нам познат укупан број евакуисане деце у Србији. Више група ученика скопских основних школа је прихваћено у разним градовима и летовалиштима. Највећи прихватни центри налазили су се у Лесковцу,

³ Исто, 11.

⁴ У Србији је евакуисано 33.970 људи, Хрватској – 3.877, Словенији – 2.725, Босни и Херцеговини и Црној Гори – 1.171. Више о евакуацији у Македонији и другим југословенским републикама у: Марјан Димитријевски, Лидија Ѓурковска, Елена Иванова, *До видување Скопје, до видување граду наш мил, Евакуација на децата по земјотресот во Скопје (1963–1964)*, Скопје, 2016, 52–78, 139–145; Александар Матковски, *Хроника за земјотресот во Скопје (26 јули 1963)*, Скопје, 1964, 74–85.

⁵ А. Матковски, *н. д.*, 84.

⁶ Исто.

⁷ *Македонскиот феникс...*, 11.

⁸ Исто.

⁹ Потпуно је уништено или није могло да се користи дуже време 70,1% школског простора за основне школе, односно 90,2% у школама другог степена (средње образовање). М. Димитријевски, Л. Ѓурковска, Е. Иванова, *н. д.*, 62; А. Матковски, *н. д.*, 93.

¹⁰ У Хрватској, основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља формиране су у Поречу и Цриквеници, а било је покушаја формирања у Омишу, Пунту и Градцу на Море. М. Димитријевски, Л. Ѓурковска, Е. Иванова, *н. д.*, 78–125.

Пионирском граду, Шапцу и Боговађи. Како је време пролазило, а услед извесног сређивања прилика у Скопљу, знатан број ученика из ових центара повучен је од својих родитеља. Тако се број ученика у центрима смањило. Због тога, као и због недостатка могућности за организовање нормалне наставе за релативно мали број ученика у већини центара, септембра 1963. године размењена су мишљења између Секретаријата за просвету Србије и надлежних органа у Лесковцу, са једне, и Одељења за просвету и културу Градске скупштине града Скопља, са друге стране. Притом „постигнута је узајамна сагласност да се сви евакуисани ученици из скопских основних школа у разним прифатилиштима“ у Србији, групишу у Лесковцу, где ће се организовати школе интернатског типа.¹¹

У вези спровођења наведене одлуке, Одељење за просвету и културу Градске скупштине града Скопља је својим актом у другој половини септембра 1963. упутило Михаила Јанушева за управитеља планиране основне школе у Лесковцу.¹² Скупштина општине Лесковац је требала да донесе решење о његовом постављању на ту функцију. Јанушев је по доласку у Лесковац ступио у директан и близак контакт са надлежним факторима из општинске и средње скупштине, као и са другим факторима. Заједно су приступили решавању многих проблема који су ометали стварање најосновнијих услова за прихват ученика, за које је било предвиђено да ће се 3. октобра 1963. године концентришу у школу и да ће почети са наставом у новој школској години.¹³

За прихват и школовање евакуисане деце из Скопља у Лесковцу, од 3. октобра 1963. је постојао Школски центар за скопску евакуисану децу.¹⁴ Основала га је Скупштина општине Лесковац, која је ту одлуку донела на једној од својих седница.¹⁵ Центар је основан уз стопостотну финансијску подршку Градске скупштине града Скопља, а средства је требало да буду

¹¹ Државни архив Републике Северне Македоније – Одељење Скопље (даље: ДАРСМ – ОС), фонд (даље: ф.) Основна школа на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу (даље: Основна школа), кутија (даље: к.) 565, *Извештај о раду Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу током првог полугодишта школске 1963/1964. године*, Лесковац, 1963/1964, 1.

¹² Михаил Јанушев је до тада био на својој редовној дужности помоћника управитеља Основне школе „Херој Христијан Карпош“ у Скопљу. ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Решење о постављању Михаила Јанушева за в.д. управитеља*, Лесковац, 21. октобра 1963.; *Подаци о времетрајању радног односа и личним дохотцима запослених у Основној школи на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу*, Лесковац, 31. августа 1964., 1.

¹³ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 1–2.

¹⁴ Даље, за Школског центра за скопску евакуисану децу у Лесковцу користимо термин Центар.

¹⁵ Нисмо утврдили ког датума је одржана седница.

обезбеђена из Фонда за помоћ Скопљу. На тој седници је за управитеља Центра именован раније поменути Јанушев. Центар је у почетку користио Интернат Текстилног школског центра (ТШЦ) у Лесковцу.¹⁶ Дана 3. октобра су у Лесковац стигле три групе ученика из Боговађе, Шапца и Пионирског града. Дан раније из Скопља је дошло 5 васпитачица ради прихвата ученика који су били смештени у Интернату ТШЦ-а.¹⁷

Од 9. октобра 1963. године Центар се налазио у новој згради ТШЦ-а у Лесковцу (адреса: Моравска 2, општина: Лесковац, срез: Лесковац). Зграда је служила за целокупни смештај Центра (интернат, школа и кухиња). Такође, и ученици су премештени у интернатски део ове зграде. Иако се зграда још увек налазила у фази изградње, ипак је била ангажована за потребе Центра. Настава у Центру почела је 16. октобра 1963.,¹⁸ са два комбинована одељења, састављена од ученика 1. и 3. разреда, односно 2. и 4. разреда.¹⁹

Следећег дана, 17. октобра, Јанушев је саставио Информацију о проблемима Центра које је било потребно најхитније решити, а наменио је Градској скупштини града Скопља. Он је, између осталог, актуелизовао проблем што Центар још увек није оформљен правним актом ове Скупштине, па према томе, званично није постојао као правно лице. Ради тога, Јанушев, као управитељ, није био „у стању да доноси никаква решења, као на пример постављање техничког и другог особља, затим да преузима обавезе код предузећа и установа у вези исхране ученика, њихове личне хигијене (шишање, купање) и др.“²⁰ Он није имао ни прописно решење о његовом

¹⁶ М. Димитријевски, Л. Ѓурковска, Е. Иванова, *н. д.*, 231.

¹⁷ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 2.

¹⁸ Дана 15. октобра 1963. године управитељ Михаил Јанушев је саставио допис Редакцији листа „Наша реч“ у Лесковцу. Замолио ју је да у једном броју листа буде објављено обавештење са којим ће се обавестити све евакуисане породице из Скопља у Лесковцу и Лесковачком срезу, да је почео упис деце од 1. до 8. разреда Основне школе у Школском центру за скопску евакуисану децу у Лесковцу, и да ће настава од 1. до 4. разреда почети 16. октобра, а од 5. до 8. разреда 18. октобра 1963. године. ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Допис Михаила Јанушева Редакцији листа „Наша реч“*, Лесковац, 15. октобра 1963.

¹⁹ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 2–7; к. 566, *Обавештење Михаила Јанушева Градској скупштини града Скопља*, Лесковац, 10. октобра 1963.; *Обавештење о почетку наставе и непојављивање на радном месту наставнице француског и македонског језика*, Лесковац, 28. октобра 1963.; *Информација о раду Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу*, Лесковац, 15. новембра 1963., 1; *Обрасци са статистичким подацима за крај школске 1963/1964. године*, Лесковац, 18. јуна 1964. М. Димитријевски, Л. Ѓурковска, Е. Иванова, *н. д.*, 231.

²⁰ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Информација у вези проблема Школског центра за скопску евакуисану децу у Лесковцу*, Лесковац, 17. октобра 1963.

постављењу на дужности, већ само акт којим је био упућен за управитеља. Акт је предвидео да решење следи накнадно. Са правне тачке гледишта, Јанушев није имао право, и након доношења правног акта о формирању Центра, у име истог, да закључује ма какав било уговор или да преузима некакве обавезе пред било киме. Зато се наметнула потреба од хитног доношења решења о његовом постављању.²¹

Убрзо, са правног аспекта, проблем је превазиђен.²² Наиме, на основу захтева (Бр. 01–5377/1 од 21. октобра 1963.) Градске скупштине града Скопља, Скупштина општине Лесковац на својој седници одржаној истог датума разматрала је могућност о оснивању основне школе на македонском језику за евакуисану децу из Скопља. Имајући у виду настале ситуације у Скопљу после земљотреса и с обзиром на то да се Скупштина општине Лесковац прихватила старања о смештају евакуисане деце, донето је Решење о оснивању школе. Назив Школе је: „Основна школа на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу“.²³ Дакле, Школу је основала Скупштина општине Лесковац.²⁴

Решење је садржало и следеће тачке:

- Школа ће почети са радом 21. октобра 1963. године;
- Школа ће радити по постојећим наставним планом и програмом који је одобрио Секретаријат за просвету Македоније;
- Органи управљања Школе: Школски одбор, Наставничко веће и Управитељ школе;
- Финансирање Школе пада на терет Градске скупштине града Скопља, из Фонда за помоћ Скопљу;
- Остали услови регулисаће се уговором између Скупштине општине Лесковац, Скупштине среза Лесковац и Градске скупштине града Скопље.²⁵

На истој седници Скупштине општине Лесковац одржаној 21. октобра 1963. године, за в.д. управитеља Основне школе постављен је Михаил Јанушев. Његов мандат је почео истог дана.²⁶ Од 1. новембра до 17. децембра

²¹ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Обавештење Михаила Јанушева...*, 10. октобра 1963.; *Информација у вези проблема...*, 17. октобра 1963.

²² ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 6.

²³ Даље, за Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу користићемо термин Основна школа.

²⁴ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Решење о оснивању Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу*, Лесковац, 21. октобра 1963.; *Правила о унутрашњем уређењу и раду Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу*, Лесковац, 1963, 1.

²⁵ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Решење о оснивању Основне школе...*, 21. октобра 1963.

²⁶ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Обавештење о донетим решењима Скупштине општине Лесковац*, Лесковац, 27. октобра 1963.; *Решење о постављању Михаила Јанушева...*, 21. октобра 1963.

1963. Школа је имала и в.д. помоћника управитеља, Панде Пандилов, који је на овом положају распоређен са редовне дужности професор у Основној школи „11. Октобар“ у Скопљу.²⁷

Основна школа на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу била је интернатског типа (школа, интернат и кухиња). Што се тиче локације, Школа је била смештена у на брзину адаптираној новој згради ТШЦ-а у Лесковцу. Зграда је привремено била пренамењена за потребе Школе и интернатског смештаја ученика. Иначе, у нормалним (редовним) условима, зграда је била намењена за потребе ТШЦ-а.²⁸

Основна делатност Основне школе састојала се у образовању, васпитању и интернатском смештају ученика узраста од 7 до 15 година. Школа је била установа за обавезно осмогодишње школовање и била је намењена за евакуисане ученике са подручја Скопља. Уколико је дозвољавао капацитет, Школу су могли похађати ученици и са других подручја, а одлуку о томе је носио њен оснивач. Школски час је трајао 45 минута. Успех ученика оцењивао се са оценама: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и довољан (1). Позитивне оцене су биле: одличан, врло добар, добар и довољан, а негативна оцена била је довољан. Владање ученика оцењивано је текстуално и бројчаним оценама од 5 до 1, и одражавало се овим оценама: примерно, врло добро, добро, задовољавајуће и незадовољавајуће.²⁹

На дан 21. октобра 1963. Основна школа је наставила рад са два претходно поменута комбинована одељења. Истог дана почела је настава и са по једним одељењем 5. и 6. разреда, и са једним комбинованим одељењем, које су чинили ученици 7. и 8. разреда (због недовољног броја наставника). У овом саставу радило се до 3. новембра. Тада се окупљеним ученицима из Боговађе, Шапца, Пионирског града, Интерната ТШЦ-а и

²⁷ Пандилов је разрешен функције в.д. помоћника управитеља због сталног смањења броја ученика у Основној школи на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу. Он је требао да се врати на своје раније радно место у Основној школи „11. Октобар“ у Скопљу. ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Преглед бројног стања ученика и особља у Интернату „Буро Салај“ од 16. до 31. октобра 1963. године*, с. 1., с. а.; к. 566, *Обавештење Градске скупштине града Скопља*, Скопље, 16. децембра 1963.; *Обавештење Скупштине општине Лесковац*, Лесковац, 17. децембра 1963.; *Материјал за седницу Школског одбора, заказане за 2. априла 1964. године*, Лесковац, 1. априла 1964., 2; *Подаци о времетрајању радног односа...*, 2.

²⁸ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Захтев за отварање поштанског фаха*, Лесковац, 27. октобра 1963.; *Захтев за интервенцију у вези решавања питања везана за оспособљење зграде Школе*, Лесковац, 28. октобра 1963.; *Управи алексиначких рудника угља*, Лесковац, 18. децембра 1963.; *Образац са основним подацима о развоју Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу*, Лесковац, 8. априла 1964.; *Информација о раду Основне школе...*, 1–5.

²⁹ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Табеларни преглед успеха ученика по разредима*, с. 1., с. а.; к. 566, *Правила о унутрашњем уређењу...*, 1–20.

Дома ученика привреде у Лесковцу, прикључила већа група ученика и наставника из расформираног Школског центра за евакуисану децу из Скопља у Градцу на Мору у Хрватској.³⁰ Сходно томе, 5. новембра 1963. формирано је по једно одељење за сваки разред од 1. до 8.³¹

За обезбеђивање укупних трошкова у 1963., из Фонда за помоћ Скопљу, Основна школа је добила новац у висини од 10.600.000 динара. Из ових „средстава плаћани су лични расходи административно-техничког и уговорног наставно-васпитног особља, затим режијски трошкови, а набављени су и неки неопходни предмети канцеларијског инвентара, књиге за библиотеку, плаћани су расходи за исхрану ученика, купање и прање школске одеће и постељине, и др.“³² Од укупно 10.600.000 динара, за период октобар – децембар 1963. године потрошено је 4.772.310 динара, док је за пребацивање у 1964. године остало 5.829.690 динара. За несметано руковођење финансијским средствима у кварталу јануар – март 1964., Управа Основне школе је израдила привремени финансијски план и сматрало се да ће се та средства уклопити у редовном финансијском плану за 1964., али такође, планирало се и да се затраже нова средства из Фонда за помоћ Скопљу.³³

Прво полугодиште у Основној школи трајало је од 21. октобра 1963. до 28. јануара 1964. године. Друго полугодиште, од 6. фебруара до 13. јуна 1964. године. За празнике Дана Републике и Нове Године и за време полугодишњег распуста (који је трајао 8 дана), скоро сви ученици одведени су у пратњи наставника у Скопље да посете родитеље. У зависности од разреда, у Школи су се учили Македонски језик, Српскохрватски језик,

³⁰ Писмом од 15. октобра 1963. године Школски центар за евакуисану децу из Скопља у Градцу на Мору обавестио је Градску скупштину града Скопља да се број евакуисане деце у овом Школском центру стално смањује и да се исти свео на 180 деце. Од њих, 155 пратило је наставу на македонском наставном језику, а 25 на српском наставном језику. Дана 18. октобра 1963. начелник Одељења за просвету и културу Градске скупштине града Скопља, Владо Василевски, саставио је акт за Школског центра у Градцу на Мору. На основу чињенице да је наведени број ученика био веома мали и да, аналогно томе, није могла бити формирана јединствена осмогодишња школа, Одељење је сматрало да Школски центар треба расформирати, а ученици, заједно са наставно-васпитног особља, да се пребаце у Лесковац (у Текстилном школском центру), где је деци обезбеђен смештај, исхрана и школовање. ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Акт Одељења за просвету и културу Градске скупштине града Скопља*, Скопље, 18. октобра 1963.

³¹ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 7; к. 566, *Писмо Михаила Јанушева Новинско-издавачком предузећу „Младост“*, Лесковац, 25. децембра 1963.; *Обавештење о почетку наставе...*, 28. октобра 1963.; *Образац са основним подацима...*, 8. априла 1964.

³² ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 6.

³³ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Привремени финансијски план за период 1. октобар – 31. децембар 1963. године*, Скопље, 29. октобра 1963.; к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 6.

Француски језик, Историја, Географија, Хемија, Биологија, Математика и други наставни предмети. Средња оцена Школе у првом полуугодишту била је 3,25.³⁴

Током целог првог полуугодишта варирао је број ученика и наставно-васпитног особља. Овакву ситуацију проузроковали су одлив и прилив ученика.³⁵ Илустративно, задржаћемо се само на неколико примера. Ако је 3. октобра 1963. године укупан број ученика у Центру био 185, на крају истог месеца, број ученика у Основној школи се смањило на 119.³⁶ Следећег месеца, 3. новембра, био је 241 ученик.³⁷ Дана 15. новембра, 178 ученика (од њих, 12 је живело код својих рођака у Лесковцу).³⁸ Крај првог полуугодишта Школа је дочекала са 142 ученика на македонском наставном језику, и 3 ученика који су живели у интернату, али су похађали школу на српскохрватском наставном језику у Лесковцу.³⁹ Школа је 8. априла 1964. године имала 132 ученика.⁴⁰ На крају школске 1963/1964. године број ученика је био 135, сви на македонском наставном језику. Од тога је 101 ученик успешно завршио разред, 17 је преведено са негативним оценама, 4 упућено на поправни испит и 13 на понављање разреда.⁴¹

Поводом завршетка школске године, расформирања Основне школе и враћања ученика родитељима у Скопље, у Школи је 13. јуна 1964. планирано одржавање свечене приредбе, уз учешће ученика ове Школе и ученика неких других основних школа у Лесковцу. За овај свечани чин припремљен је позив Секретаријату за просвету и културу Градске скупштине града Скопља, који је био замољен да пошаље своје представнике. На свечаност су били позвани и више гостију из Лесковца: Србољуб Миленковић (претседник Скупштине општине Лесковац), Гаврило Томић (секретар

³⁴ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 8–9; *Табеларни преглед успеха ученика...*; к. 566, *Обавештење за све родитеље ученика од 1. до 8. разреда*, Лесковац, 27. априла 1964.; *Материјал у вези дневног реда седнице Школског одбора, заказане за 28. маја 1964. године*, Лесковац, 25. маја 1964., 1; *Образац са основним подацима...*, 8. априла 1964.

³⁵ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Извештај о раду Основне школе...*, 6–7; к. 566, *Образац са основним подацима...*, 8. априла 1964.

³⁶ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Подаци о броју ученика у Основној школи на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу*, Лесковац, 14. марта 1964., 1.

³⁷ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Информација о раду Основне школе...*, 3.

³⁸ Систематизација по разредима: 1. разред – 17 ученика, 2. разред – 16, 3. разред – 23, 4. разред – 13, 5. разред – 21, 6. разред – 28, 7. разред – 35 и 8. разред – 25. ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Информација о раду Основне школе...*, 3.

³⁹ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 565, *Табеларни преглед успеха ученика...*; *Извештај о раду Основне школе...*, 7–8.

⁴⁰ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Образац са основним подацима...*, 8. априла 1964.

⁴¹ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Обрасци са статистичким подацима...*, 18. јуна 1964.

Скупштине), Јаворка Станковић (шеф Отсека за просвету у Општини), Мирослав Петровић (директор ТШЦ-а), колектив ТШЦ-а и др.⁴²

Основна школа расформирана је 31. августа 1964. када је и правно престала да постоји. Основ за њено укидање: више нису постојали никакви оправдани разлози који би налагали да Школа егзистира и за идућу школску 1964/1965. годину, јер свим породицама које су остале без стана након земљотреса, било је омогућено да дођу до стана без или са сопственим учешћем. На основу тога није постојала никаква логичност да се заједница и после завршетка школске 1963/1964. године стара о евакуисаној деци. То је констатовано у разговору који је Михаил Јанушев водио 4. и 5. марта 1964. године са надлежнима у Секретаријату за просвету и културу Градске скупштине града Скопља о постојању ове Школе. Јанушев је 31. августа 1964. такође разрешен дужности в.д. управитеља Школе.⁴³

Ово што смо истакли су само неки основни подаци о формирању и развоју Основне школе на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу. Школа је саставни део целокупног процеса који се одвијао у периоду након земљотреса у Скопљу, када је велики број ученика скопских основних школа евакуисан у разним крајевима југословенске федерације.

Необјављени извори:

Државни архив Републике Северне Македоније – Одељење Скопље
Фонд: Основна школа на македонском наставном језику за евакуисану децу из Скопља у Лесковцу

Објављени извори:

Македонскиот феникс: документи за обновата и изградбата на Скопје по земјотресот од 1963 година, (Зборник на документи. Избор, редакција и коментар проф. д-р Катерина Мирчевска и проф. д-р Љубица Јанчева), Скопје, 2018.

Мирчевска Катерина, Јанчева Љубица, „Скопје 1963: една манифестација на концептот на меѓународната солидарност“, *Историја*, год. LVIII, бр. 2, Скопје, 2023, 247–257.

⁴² ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Писмо Михаила Јанушева Текстилно школском центру*, Лесковац, 3. јуна 1964.; *Позив Секретаријату за просвету и културу Градске скупштине града Скопља*, Лесковац, 10. јуна 1964.; *Позив и Списак институција и особа којима позиви треба да буду достављени*, Лесковац, 12. јуна 1964.

⁴³ ДАРСМ – ОС, ф. Основна школа, к. 566, *Потврда о оствареном личном дохотку Михаила Јанушева*, Лесковац, 31. августа 1964.; *Материјал за седницу Школског одбора...*, 1; *Материјал у вези дневног реда седнице Школског одбора...*, 1; *Подаци о времетрајању радног односа...*, 1.

Литература:

Ачкоска Виолета, *Македонија во југословенската федерација 29.11.1943 – 8.9.1991 (хронологија)*, Скопје, 2001.

Димитријевски Марјан, Ѓурковска Лидија, Иванова Елена, *До видување Скопје, до видување граду наши мил, Евакуација на децата по земјотресот во Скопје (1963–1964)*, Скопје, 2016.

Матковски Александар, *Хроника за земјотресот во Скопје (26 јули 1963)*, Скопје, 1964.

*Summary***Aleksandar Simonovski****PRIMARY SCHOOL IN MACEDONIAN TEACHING LANGUAGE
FOR THE EVACUATED CHILDREN FROM SKOPJE IN LESKOVAC
(1963 – 1964)**

After the earthquake in Skopje on July 26, 1963, a large number of students from the primary schools in the city were evacuated to various parts of the Yugoslav Federation.

In Serbia, a number of groups of students were accepted in various towns and resorts. The largest reception centers were located in Leskovac, Pionirski grad, Šabac, and Bogovađa.

Since the earthquake severely damaged a large number of school buildings in which teaching could be conducted in the new school year 1963/1964, measures were taken to establish schools in the Macedonian teaching language in those places of Yugoslavia where children from Skopje were evacuated.

On October 21, 1963, the Primary School in Macedonian teaching language for the evacuated children from Skopje in Leskovac was founded. Its founder was the Assembly of the Municipality of Leskovac. The main activity of the School was education, upbringing, and boarding accommodation of students aged 7 to 15 years. It was an institution for compulsory eight-year schooling and was intended for the evacuated students from Skopje. The first semester lasted from October 21, 1963, to January 28, 1964, and the second semester from February 6 to June 13, 1964. The number of students varied constantly.

The School was disbanded on August 31, 1964, because there were no longer any justified reasons for its existence and the following school year 1964/1965.